

Den strategiske eksportkontrollen

Anne Kari Lunde

Seniorrådgiver

**Seksjon for nedrustning, ikke-spredning og
eksportkontroll**

Det norske eksportkontrollsystemet

- **Utenriksdepartementet er nasjonal eksportkontrollmyndighet: norsk eksportkontrollpolitikk, internasjonalt samarbeid, regelverket, lisensiering, informasjonsvirksomhet**
- **PST og Tollvesenet har også lovpålagte oppgaver**
- **Nært tverrinstitusjonelt samarbeid**

Regelverket

- **Lov av 18. desember 1987 nr 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.**
 - **Fullmaktslov: UD gjennom kgl.res. gitt myndighet til å administrere loven og utarbeide forskrifter**
 - **Lisensplikt (erga omnes), varelistar, taushetsbestemmelser, sanksjonsregler (straffebestemmelser)**

Loven retter seg mot

- varer/teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, ..eller som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, jf. straffeloven § 147 a første ledd, ikke må utføres fra norsk tollområde uten særskilt tillatelse. Det kan også settes forbud mot at det uten særskilt tillatelse ytes tjenester...
- Formidling mellom to tredjeland krever tillatelse

Forskrift for gjennomføring av kontrollen

- **Utenriksdepartementets forskrifter av 10. januar 1989**
 - Gir utførlige regler for gjennomføringen av kontrollen
 - Liste I (forsvarsmateriell) og II (flerbruksvarer)
 - Andre kontrollbestemmelser, generalklausuler (catch all)
 - Unntak fra lisensplikten
 - Administrative bestemmelser om oppbevaringsplikt o.l
 - Rett til å tilbakekalle lisens

Tre spor

- **Våpen og militært materiell, Liste I (nasjonal liste)**
- **Flerbruksvarer, Liste II (sammenstilling av de internasjonale eksportkontrollregimenes lister)**
- **Generalklausulene / "Catch all" (lisensplikt for enhver vare under visse omstendigheter)**

Eksport av våpen, militært materiell

- **Regjeringens erklæring og Stortingets vedtak 11. mars 1959**
 - ”.. ikke selger våpen og ammunisjon til land hvor det er krig, krig truer eller borgerkrig...”
 - ”... Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurderingen må etter Stortingets mening være avgjørende for om eksport skal finne sted”

Det politiske utgangspunktet

- **Stortingets presisering i 1997**

”Utenriksdepartementets vurdering av disse forhold omfatter en vurdering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter”

Utenriksdepartementets retningslinjer

- **Våpen og militært materiell**
 - **Retningslinjer av 28. februar 1992 for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål**

Skal sikre at 1959-vedtaket blir fulgt

Publisert for å gi større forutsigbarhet for eksportørene

Utenriksdepartementets retningslinjer

- **Endret i mai 2009**
 - **Nytt vedlegg A som reflekterer åtte normative vurderingskriterier (EU-kriterier)**

Kriteriene gir innsyn i departementets vurderinger jf 1959-vedtaket og 1997-presiseringen

Åpenhet

- **Årlig stortingsmelding om eksport av forsvarsmateriell**
 - **Fremlagt siden 1996**
 - **Gir betydelig åpenhet - lovpålagte taushetsbestemmelser**
 - **Norge pådriver for å oppnå større åpenhet om internasjonal våpenhandel gjennom fremleggelse av nasjonale rapporter**
 - **Omtaler den strategiske eksportkontrollen og det internasjonale ikkespredningssamarbeidet**

Internasjonalt samarbeid

Eksportkontrollregimene

- **Australia-gruppen (kjemiske og biologiske våpen)**
- **Nuclear Suppliers Group (NSG) / Zangger-komiteen**
- **Regimet for eksportkontroll av missilteknologi (MTCR)**
- **Wassenaar-samarbeidet (WA, konvensjonelle våpen – relevant høyteknologi)**

Forhandlinger om retningslinjer, varelistes, informasjonsutveksling. Konsensusprinsipp. Nasjonal gjennomføring.

Andre bestemmelser

- Bindende vedtak om sanksjoner/embargo gjennomføres i egne forskrifter – komplimenterer eksportkontrollregelverket

- www.eksportkontroll.mfa.no
- Lovdata

I tillegg følger Norge EUs og OSSEs vedtak om våpenembargo

Sanksjoner mot Iran og Nord-Korea

- **Retter seg særskilt mot**
 - **Import og eksport av våpen og militært materiell**
 - **Import, eksport av flerbruksvarer direkte og indirekte**
 - **Generalklausuler**
 - **Tjenesteytelser, teknisk bistand, opplæring**
 - **Transport**
 - **Formidling**
 - **Investeringer, reiserestriksjoner m.v.**

Samarbeidet med EU

- **Samarbeid innenfor rammen av COARM (konvensjonelle våpen og militært materiell)**
- **Følger EU-standarder**
- **EUs kriterier for eksport av våpen og militært materiell (felles holdning) reflektert i Utenriksdepartementets retningslinjer**
- **EU-landene har styrket sitt eksportkontroll samarbeid: våpeneksport gjenstand for nasjonal beslutning også i EU**

UTENRIKSDEPARTEMENTET

www.eksportkontroll.mfa.no